

DEBRECENI PROTESTÁNS LAP

EGYHÁZI ÉS ISKOLAI HETI KÖZLÖNY.

DEBRECEN VÁROS KÖNYV-
NYOMDA-VÁLLALATA,

ahova a lap szétküldésére vonat-
kozó felszólamlások küldendők. ::

Megjelen hetenként egyszer, szombaton, másfél iven.

Előfizetési ár: egész évre 12 kor., félévre 6 kor.

Egyes szám ára 30 fillér.

SZERKESZTŐSÉG ÉS KIADÓHIVA-
TAL DEBRECEN, NYOMTATÓ-
UTCA 9. SZÁM,

ahova a lap szellemi és anyagi ügyeire vonat-
kozó összes közlemények, kéziratok, előfize-
tések és hirdetési díjak küldendők. ::

Tanév megnyitó imádság.

A debreceni kollégium 1913 szept. 9-iki ünnepélyén.

Bölcséséget Nálad keresünk, világosságot
Tőled várunk, kegyelemért Hozzád esdünk,
óh, Főbölcse, örök Világosság, egyetlen Ke-
gyelem. Ámen.

Hatalmad bölcsesége az idő nagy muta-
tóját egy új tanév első napjára irányította
idők Ura, hatalmas Istenünk s az időket meg-
értő gyermekid vonogatás nélkül egybesereg-
lettek, hogy akaratod szerint kezeiket az eke
szarvára vetvén, Veled együtt munkálkodó
szolgákként teljesítsék tisztüket nagy háztar-
tásodban; világosságod fényére felpattantak
újra a tudomány ős csarnokának nehéz zárai
s a tudás kezédtette fájának csábító gyümöl-
cseit éhező sereg benépesíté a falakat, melyek
között az atyák hagyományaihoz hű utódok
a tiszta tudomány, ősi erkölcs, józan vallásos-
ság s önzetlen hazafiság ki nem alvó tüzét
kegyeletes s tudatos gonddal ápolják; lelkünk
csipkebokrán kigyúlt ismét kegyelmed régi
fénye, mely ott lobogott a kereszt glóriájában,
égett őseink vérző homlokán, odaszállt templo-
maink, iskoláink homlokzatára, melyeken ódon,
kopott betükön kívül nem ragyog semmi dísz,
művész kéznek hívságos pompája, csak egy fény,
egy örök, egy égi: a te fogyhatatlan kegyelmed
sugárkoronája.

E kegyelem napkeleti csillaga vezetett
bennünket a tudás hajlékából bölcseséged há-
zába, a homályos falak közül a te világosságod
színe látására s érdemnélküliségünk sivár puszt-
ságról kegyelmed bűvös édenébe.

A nagy munka kezdetén Te vagy első
gondnok, a nagy útraszállásnál fénylő tűz-
oszlopunk, a bölcsesség útján előhaladóknak,
bűntulmaradóknak a bölcsesség maga, világosság
után vágyakozóknak örök világosság. Minden
tudás bolondság Nélküled, minden sugár pokol

izzó lángja, ha nem dicsőségedből cikázik ködös
útainkra. Az agy idegszálaiban a te kezéd
hoz elő bölcsésé tevő rezgéseket, a szem lát-
tásvilágát lényed fénye vágja a messze jövőbe;
tudatlanságban születünk, bölcseségünk Te
vagy; sötétben rójjuk tétova útunkat, Te
gyúlsz ki előttünk; éltünk fája bűnben gyö-
kerezik, ágait tévedések, csalódások, indulatok
vihara tépi-szakgatja, virágja úgy nyílik, gyü-
mölesbe úgy borul, ha kegyelmed sugára csókol
bele termékeny szent erőt.

Ez erőért jöttünk hozzád, Uram. Tőled
akarunk indulni, mert Hozzád akarunk el-
jutni; Teveled kezdünk, hogy Veled végez-
hessünk. Nagy céljaink vannak, Te légy a
céltudat, előre igyekezünk a tökéletesség útain,
tedd, hogy Reád találhassunk.

Bölcséséged rendelt közülünk némelyeket
apostolokul, némelyeket prófétáknak, némelyeket
evangyélisáknak, némelyeket pedig tanítóknak.
(Ef. 4. 11.) Azt kérjük Tőled, Uram, legyen
közülünk mindegyik, a tudomány bármely ágá-
ban ékeskedjék, serénykedjék, a te üzeneted
apostola, a te akaratod prófétája, az üdv-
váltás evangyélisája s igaz ismereted tanítója,
hogy a mi bölcséségünk kezdete legyen a te
félelmed s a mi világosságunk a Krisztus, ki-
ben vagy a kegyelem minden teljessége.

E kegyelmet kérjük e most kezdődő iskolai
évre.

Add bölcséségedet a tanítóknak, világos-
ságot a tanítványoknak, kegyelmedet mind-
nyájunknak.

Örködjél régi gondviseléssel főiskolánk
felett, hogy legyen ez tovább is a te ismereted-
nek világosító fáklyája, a krisztusi világosság-
nak fényforrása s a te kegyelmed választott
hajléka.

Áldd meg ennek tanítóit, tanulóit, tiszt-
viselőit, urait és szolgálóit testi, lelki áldásid
bőségével; fordíts el felőlük minden bajt, szen-

vedést, ártó ellenséget. Vigyázz életükre, egészségükre, munkaerejükre s lelkükben a te lelked égjen egyház és haza javára. Az ifjúság testét, lelkét védje óvó szerelmed a gyilkos kóroktól, melyek testi épségük, lelki tisztaságuk után oly nagy számmal s sokszor szomorú eredménnyel leleselkednek, hogy bennük jobb jövő, megnyugtató zálogait láthassuk.

Áldd meg bölcseséggel ez iskola előljáróit, alsó-felső és legfelsőbb hatóságait, kormányzóit, hogy bennük élő kegyelmed által a nevelés és oktatás ügyét minél sikeresebben munkálhassák.

Áldd meg jóltevőinket, sokasítsd meg számukat s áldozatkészségüket, hogy intézetünket, mely a magyarság testi szegényeinek, lelki gazdagjainak iskolája, nemes lelkük áldozatos szerelmével segítsék vallási s hazafias nagy céljai sikeres szolgálatában.

Nézzenek szemeid kegyesen e városra s egyházra, melyek békés ölen rendeltél lakozást ez ifjú seregnek, állítsd vissza itt a hit régi erejét, az erkölcsök ős tisztaságát, hogy a közszelleme az iskola munkáját ne keresztezze és bénítsa, de erősítse és mélyítse.

Egyházunkra, hazánkra áraszd kegyelmed kincseit, hogy míg e földön éltetsz, leljünk

boldogságot bánatosan szép orcájuk felvidulásában s ha majd bölcseséged átplántál a világosság hazájába: részeltess örök kegyelmedben a Krisztusért.

Ámen.

Bölcsesség lelkéért, világosság fényéért szállott Hozzád ajkainkról imádságunk fehér galambja, kegyelem Istene, térjen vissza hozzánk a kért olajággal: elég neked az én kegyelmem!

Ámen.

Kiss Ferenc.

Egyház és Egyetem.

Dr. Kun Béla rektori megnyitó beszéde.

Az új egyetemek felállítása alkalmából — a törvény megalkotása előtt és után egyaránt — sok esett arról a felettebb szoros kapcsolatról, amelyben a mi debreceni kollégiumunk a református egyházzal áll. Egyik részről mint érv az egyetemnek Debrecenben felállítása ellen, vagy legalább mint óvás kollégiumi tényezőknek az új egyetem megvalósulásánál figyelembe vételétől, azzal az indokolással, hogy a debreceni kollégium helyébe lépő állami egyetemen fenn fog maradni az egyházfelekezeti szellem uralma. A másik oldalon mint kesergés amiatt, hogy a református egyház feláldozza egyik legrégebb s talán legtekintélyesebb főiskoláját s ezáltal megfosztja magát attól a lehetőségtől, hogy, törvényben biztosított

TÁRCZA.

Temetési ima.

Ifju leány, Hajdu Ilonka felett.

Elmondta: Dr. Baltazár Dezső püspök.

Mindenható Isten! Mennyei édes Atyánk! Hatalom és jóság vagy te, kit bölcsesség vezet. Senkitől sem jött a te hatalmad, jóságod és bölcseséged, hanem ha te magadtól, aki a kezdet és a vég vagy öröktől-fogva mindörökké.

Ez a hitünk boldogság minékünk, mert ebben engesztelődik ki mind az, ami világ szerint lelkünk háborúságára vagon. Ennek a hitnek homlokán derül fényessé a szomorúság minden fellege; ennek a szikláján törik meg a kétségbeesés hullámverése; ennek a világossága világít bele abba a sok érthetlenségbe, amely magyarázatért lázadozik; ennek karja emel fel a megértés boldog magasságába, ahonnan a földi vergődés kúszált útja is egyenesnek és még a halál árnyékának völgye is világosnak átszik.

Hatalmadról tudjuk, hogy mindenre elégséges; bölcseségről látjuk, hogy mindent a tökéletesség útján vezet; jóságodról tapasztaljuk, hogy mindeneket egyaránt javunkra igazít. Nem is zúgolódunk mi ellened, ha számításunk füstbe, ködbe száll, ha

reménységünk habokba tűnik. Nem szállunk perbe veled, ha boldogságunk csendes tanyája feldúlva kiált segítség után. Nem csüggedünk a hervadás láttán, nem temetkezünk a romok alá. Az örvény szája kétségbe nem ejt, nem átkozódtat a sirhalom; kemény lélekkel még a halál követe ellen sem tusakodunk: de gyarlóságunknak nézd el kegyelmeden, ha a fájdalom ellen nem tudja magát érzéketlenné edzeni.

Hiszen szent Fiad, az istenember is szomorúságát könnyekkel jelentette meg és könyörgésre fogta ajkát a fájdalom, hogy múltjék el tőle a keserű pohár. Nézd el nekünk is jóságos Isten, ha megsiratjuk a virág hullását, ha aggódásra késztet a korai dér. Nézd el, ha a töviset a seb vér nélkül, a bánatot a szem könnyű nélkül el nem viselheti. Nézd el a zokogást, melyben a hívő lélek vallomása is meg tud csuklani. Nézd el a keserűséget, mely nem tud a boldogságnak hangtalan búcsút inteni. Nézd el, ha a leszámolás tusakodásba kerül, ha a szív ajtaja nehezen nyílik meg a töviskoszorús lemondás előtt. Ha arra teremtetted is a szenvedést, hogy a javításnak legyen tisztító tüze, de arra is szántad, hogy égetésének fájó nyoma meglátszassék a lelkeken.

Hit ékesítette, szenvedés szentelte meg eme szolgáló leányodat is, kit a kikeletből közbevetés nélkül hívtál az enyészet telére. Volt hite a te hatalmadban, melynek bizonyosságát látta anyátlan árvásága idején. Bizonyosságát az erőben, mellyel az édes apát, a család egyetlen oszlopát megáldottad, hogy a

jogával élve, református tudományegyetemet alkosson.

Vitatkozni itt nem lehet feladatomban. Bár az aggodalmaskodóknak könnyű volna közismert igazságokkal válaszolni. Egyik felé azt, hogy az egyetemek általában egyházi eredetűek s egyházi jellegük megszűnése csak az újabb idők eredménye, meg hogy bármely iskolát akarjon létesíteni az állam, — ha csak nem eladdig parlagon hagyott talajra kíván építeni — aligha teheti azt valamely egyházi létesítmények merev figyelmen kívül hagyásával. Másik felé azt, hogy a nemzetállam hatalmának kiépülésében s ezáltal számos, addig az egyház által végzett feladatnak nemzeti, állami feladattá alakulásában nem utolsó munkás volt a reformáció és így a református egyház nem következetlen önmagához, ha a felsőbb oktatásnak egyházból államivá alakulását előmozdítja.

Mindazáltal ezek az észrevételek, sőt egyáltalán református főiskolánknak állami egyetemmel felváltása alkalmoszerűvé teszik most, amikor az ősi Alma Maternek, mint régi egészségnek, valószínűleg utolsó tanévét kezdjük, a református egyháznak az egyetemhez való jogát, az egyetemi oktatásban szerepét, feladatát vizsgálni.

*

E vizsgálatnál több olyan kérdés merül fel, amelynek miként eldöntése attól függ, hogy minek tekintjük az egyetemet.

Nem az alaki ismertetőkre gondolok. Hiszen azt könnyű elmondani, hogy az egyetemek önmagukat kormányzó magasabb iskolák, amelyek nemzetközi tekintéllyel doktori és egyéb egyetemi fokozatokat

osztogatnak. Ezzel nem sokat mondtunk, nemcsak azért, mert önkormányzati joguk más iskoláknak is van, s nemcsak azért, mert az egyetemek nemzetközi jelentősége, sőt önkormányzati joga is, állami intézetekké válásuk folytán, bizonyos korlátok közé szorul, hanem azért sem, mert az egyetemi gradusok s így az azok osztogatására való jog ereje, értéke, belső becsé és gyakorlati haszna attól függ, hogy mi az egyetem belső mivolta s mi a hivatása.

Első sorban nyilvánvaló, hogy az egyetem olyan iskola, amelyben magasabb tudományokat tanítanak és tanulnak. Ezért főiskola — studium generale. Az azonban, hogy az összes magasabb tudományokat, vagy akár a tudományegyetemen művelni szokott négy szak mindegyikét tanítsák és tanulják, nem okvetlenül szükséges. Az egyetem eredetileg nem universitas scientiarum, hanem universitas scholarium et magistrorum volt s a régi egyetemeken csak a legalsóbbrendű, az artium liberalium facultas volt mindenütt feltalálható, míg a három felsőbb, — a hit-, jog- és orvos-tudományi — közül hol egyik, hol másik hiányzott. Sőt az universitas scientiarum fogalmát — amint sohasem értették — ma sem értjük úgy, hogy annak a négy szakba osztott tudományok összességét kellene szükségképpen magában foglalni. Példa rá egyebek közt a kolozsvári egyetem, ahol hittudományi kar nincs. De akár valamennyi, akár csak egynemely tudományok tanításával foglalkoznak az egyetemen, a tanítás ott első renden mindenestre magáért a tanulhatóságért történik, vagyis a főcél az, hogy a tanítvány tudjon, nem pedig az, hogy valamely gyakorlati szakpályán megélhetésre képesíttessék.

gyásszal együtt tudja emelni egy egész háznép sok nagy gondjait. Volt hite a te jószágodban, mely orcájára az ifjúság tavaszával rózsát csókoltatott; lelki fogékonnyá tette a tudás iránt s a kedvesség ajándékaival halmozta el előtted s az emberek előtt. Volt hite a te bölcseségedben, s e hit nyomán megnyugovása mindeneken, amiket reája mértél. Meglátogattad őt Uram! Ostorod felettébb volt rajta. Lelki mátkaságáról a koszorút letépte a vihar, forró boldogsága a tenger hideg sírjába temetkezett, a lelki háborúság gyötrelmeit elhordozni kész lélek mellett a test erőtlenség bizonyult. Lépésenként vitted lassú hervadás útján a félelmek királya felé. De ő nem félt. Reménységének karjaival a te nagy neved kősziklájába fogózkodott. Úgy múlt el a világból, mint egy édes álom, mely tenálad a túlvilágon a boldogság valóságát bizonyosra veszi.

Fényes köd volt az élete. Fény benne a hit, köd a szenvedés. Fehér gyász a halála a szabadulással és a veszteséggel.

Ezzel vigasztald a veszteségért a gyászoló apát és a testvéreket. Ezzel, hogy van az éjszakában csillag is, van a tövisek közt is virág; a keserűben méz, a méregben gyógyító erő, a halálban vigasztalás.

Mutasd meg nekik a vigasztalást a bánat mulásában, a seb gyógyulásában, a gyötrelmek elnyugovásában, a háborúság csendességében, a vívódás kétségében, a csalódás kiengesztelésében, a szerető szív megszentelődésében, a hívő lélek üdvözülésében, a te kegyelmed elégségében, melyekre amaz idvezült lélek,

Jairusnak aluvó leánya, a kevés öröme s sok szomorúság ifjú vértanúja immár eljutott, mint ahogy a hit és szenvedés útján a te hatalmad, bölcseséged és jószágod által szent Fiad érdeméért eljutunk mindnyájan. Ámen.

Utó johász.

Ki elválasztottad a világosságot a sötétségtől, ki megszabadítottad a lelket a test börtönéből, ki a koporsót menedékkül adtad a háborúságnak és a kinnak gyógyításul a halált, légy áldva a veszteségben, a szomorúságban is Nagy Isten Atyánk a Jézusban. Ámen.

*

Mély tragikum fűződik ehhez a mélyérzésű imához. Az elhunyt leányka Hajdu Zsigmond püspöki titkár barátunk kedves gyermeke volt. Tanítónői oklevele birtokában alig ért révpartot iskolai pályafutása, a debreceni egyház egyik iskolájában már mint helyettes nyert alkalmazást. Egy derék ifjú, Torday Gábor tengerésztisztnek arája volt, de a gondviselés nem engedte meg a szerető szíveknek, hogy a földön egymáséi lehessenek. Az ifjú, midőn a tengerbe esett alantosát hőiesen kimentette a hullámsírból: ő maga visszahanyatlott s a távol keleten temette el daliás természetét a vihartól felkorbácsolt hullám. Az eset a leánykát nagyon megrázta. Egészsége megingott s a hosszú szenvedés végtére is a sírba döntötte. Ezek az események mélyen megindították főtiszt. püspök úr szívét s az átértett fájdalom gyöngye az itt közölt, fenséges gondolatokból szőtt páratlan szépségű imádság.

Am az egyetem nemcsak a tanításnak és tanulásnak, hanem a tudományos búvárlatnak, az önálló kutatásnak és szabad vizsgálódásnak intézete is. Ez ugyan nem volt így mindig, sőt igen hosszú időn át nem így volt. A doctornak tanítani kellett, ami elő volt írva és a studiosusnak tanulni kellett, amit a doctor tanított. A tanártól önálló tudományos munkát nem is vártak, tudományos munkája eredményének tetszés szerinti hirdetését nem is engedték. Ma azonban az egyetemi oktatást nem tudjuk valamely — bár a legkiválóbb — tankönyv betanításával teljesítettnek tartani, s az egyetemi tanárt — bármily kitűnően tanít meg mások által megállapított, elfogadott tantételeket — hivatását igazán betöltőnek nem tekintjük, csak akkor, ha tudományát maga is behatóan műveli s a tudományos munkára tanítványait is képessé tenni tudja. Sőt az egyetemi tanuló is szerintünk nem azért lesz kitűnő, mert valamely előírt leckét kifogástalanul betanul, hanem azért, hogy minél többet igyekszik meríteni a tudomány forrásából. Arra nézve, hogy a tanárnak szabad legyen-e mindent a katedrára vinni, meg hogy a tanítványnak tetszésétől függjön-e valamit tanulni, sokszor semmit sem tanulni, vagyis az úgynevezett tanszabadság felől eltérők lehetnek a vélemények, ám a tekintetben, hogy az egyetem ne pusztán iskola, hanem egyszersmind a tanár és tanítvány tudományos munkásságának színtere is legyen, — azt hiszem — nincs nézetkülönbség, annál inkább, mert a tudományos munkálkodás szabadsága, meg a tanszabadság nincsenek egymással válthatatlan kapcsolatban.

Végül az egyetem több országban — azok közt nálunk is — a tudományos szakpályákra minősítő iskolává is lett. A régi egyetemek nem tartották feladatuknak a szakpályákra nevelést s viszont a szakpályákon működők nem voltak az egyetemen tanuláshoz vagy vizsgázáshoz kötve. A doctori cím nem adott egyéb jogot, mint a cathedram doctoralem concedendi potestas-t, vagyis csupán annak elismerése volt, hogy a promoveált a szakmájából már annyit tud, hogy azt maga is taníthatja — tehát a mostani tudományos fokozatokhoz viszonyítva inkább az egyetemi magántanárrá képesítéssel egyértékű, mint a kenyérkereső pályákra is jogosító doctori oklevéllel. Nehéz eldönteni: mi fontosabb közérdek, az-e, hogy az egyetemet megtartván tisztán a tudománynak, megóvjuk attól a sokszor díztelen, sokszor még nem is csak a jó izlésnek és az erkölcsnek rovására eső, a tudománynak számos megcsúfolásával járó túlekedéstől, amely a kenyérhez juttató diplomáért folyik, — vagy az, hogy az egyetemi fok megszerzésének még a visszaélések és káros fogások közt is súlyosabb próbájával mérjük meg a munkájuk után élni akarók assiduitását, s hogy az egyetemi tudományok tanulására kényszerítéssel növeljük a szellemi munkásoknak a tudományban jártasságát és ezáltal emeljük a nemzet tudomány-értékének mennyiségét. Bármint gondolkozunk is azonban e kérdés felől, mindenesetre számolnunk kell azzal a valósággal, hogy az egyetem ma némileg szakiskola is, amelynek tehát mindennemű viszonyai elrendezésénél figyelemmel kell lenni arra, hogy a szaktanítás — és még inkább a szakminősítés — szempontjai sérelmet lehetőleg ne szenvedjenek.

*

A magyar református egyház nem maradt hátra a felső oktatás régen kizárólag egyházinak tartott feladata teljesítésében. Keletkezésével mondhatni egy időben szokatlan erőfeszítéssel állított iskolákat. A debreceni kollégium, vagy — amint nem ok nélkül nevezték — a magyarországi helvét-hitvallásúak debreceni főiskolája, keletkezése és első szervezete szerint a régi egyetemeknek volt mása, értve a minták alatt nem a doctorok és magisterek facultasaiból, hanem a scholarisok natioiból álló egyetemeket. Studium generale volt ez is, szemben a hozzá, mint központhoz csatlakozó particulákkal. Folyt ugyan alsóbbfokú oktatás is itt, ám a puerek eme classisait élénken megkülönböztették a studiosusok coetusától, amely mellett azokat egészen alárendelt jelentőségűnek tartották. Még 1786-ban is a Sinay által készített hivatalos jelentés csak a togatusok számát, tanulmányait, tankönyveit, tanárait sorolja fel, a classisokról pedig semmit sem szól. Különben is e classisok — amint azt Géresi Kálmán bebizonyította — csak később, alulról rakódtak a coetushoz, míg maga a coetus elejétől fogva szervezett intézmény.

A külföldi nagy studium generale-kal szemben azonnal szembeötlő különbség, hogy itt nem találkozzunk a studiosusoknak több natiojával. Magától érthető, hogy Debrecenbe, ahol a szatmári békéig mondhatni sohasem szűnt a háborús állapot izgatottsága, ahonnan a diákok nem egyszer menekülni voltak kénytelenek, a nyugodtabb viszonyok közt élő külföldiek nem vágyhattak, még ha különös vonzereje lett volna is az iskolának; magáról Magyarországról pedig a színmagyar reformátusok iskolájára több natio nem kerülhetett. Így — bár a cseh-morva hittestvérek közül hosszú időn át elég számosan s állandóan látogatták a debreceni kollégiumot — sohasem volt itt annyi nem magyar ajkú tanuló, hogy belőlük külön natio keletkezett volna. Az egész tanuló-sereg egy egységes szervezetbe tömörült tehát, ám ez a testület, az amplissimus coetus, szervezete és jogai tekintetében megegyezett az egyetemek natioival.

A magyar alföld protestáns ifjúsága a reformációt közvetlenül követő időkben túlnyomóan a wittenbergi egyetemen tanult, ahol a magyaroknak volt is külön bursa-juk, a szokott önállósággal és sajátos szervezettel, amelynek élén a bursa tagjai által választott senior állt. Géresi kimutatja, hogy úgy a debreceni, mint a sárospataki iskolák s ezek diákélete egész berendezésökkel a wittenbergi coetus életére és törvényeire vannak alapítva.

Amint a régi egyetemeken a natiók látják el a szükségleteket, választják a tanárokat és a rectort, úgy Debrecenben is az amplissimus coetus volt az iskola kormányzója. A coetus tagja, akit itt is, mint az egyetemeken ornatus, ornatissimus címmel tisztelnek, nem csupán studiosus, hanem egyszersmind civis scholae, és e név nem volt pusztán szó, sőt igen is komoly tartalmat nyert az önálló iskolai bíráskodásban, amely, az egyetemeket megillető exemptiohoz Debrecenben is oly igen ragaszkodtak, hogy emiatt nem egyszer támadt összeütközése a diákságnak a városi magistratussal.

Paradoxonnak látszik, holott igaz, hogy éppen a coetusnak eme nagy önállósága tette a kollégiumot mindinkább a város scholájává. A coetus fedezvén

minden kiadást, önválasztotta tisztviselőivel valósgos gazdaságot folytatott. Sőt a coetusnak Debrecenben nem is egy, hanem két bursa-ja volt, egyik a rendes kiadások teljesítésére, másik tagjainak külföldi egyetemekre segítése végett. Ám vagyona nem állt arányban céljaival. Szegény kálvinista papok, mesterek, kisbirtokú nemesek, sőt jobbágyok fiai tanultak itt túlnyomóan, kik közül akárhány teljesen a coetus támogatására szorult. A coetus pedig itt nem élvezett állandó földesúri fejedelmi gyámolítást, mint a testvér Sárospatakon. A földesúri pártfogást a debreceni polgárok lelkes, párját ritkító áldozatkészsége pótolta. Köztudomású ugyan, de nem árt innen is elmondani, hogy a kultúra iránti fogékonyság híjjával levő, vagyonával gögös, önző, mással nem törődő, a szellemi kiválóságot mibe sem néző, maradi parasztként sűrűn emlegetett debreceni civisek úgy egyenként a magukéból, mint együtt a városból több áldozatot hoztak az oktatásügyért, több szegény diákokot tápláltak, ruháztak, segítettek ki az életbe ingyen emberszeretetből, s ilyen módon nagyobb szellemi tőkével növelték a nemzet intelligenciáját, mint bármelyik magyar város polgárai. Csak ez állandó, hű segítség mellett tudta a coetus a ráváró kiadásokat teljesíteni: fizetni — ha szegényesen is — a tanárokat, ellátni a coetus tagjait, így maradt még arra is, hogy a külföldi egyetemeken szokásos módon a coetus, illetve nevében a tiszteletes senior időnként megvendégelhette a város és az eklézsia főbjeit.

A város és a polgárok eme támogatása vezetett a coetus szabadságának korlátozására. Ez a 17-ik század második felében kezdődik, amikor — egyéb körülmények mellett — az egyetlen komoly versenytársul tekinthető sárospataki iskola súlyos állapota is alkalmassá tette az időt a város és polgárai által felettébb támogatott coetusnak a magistratus által megrendszabályozására.

Az amplissimus coetus jogainak aláhanyatlása, ami a szatmári béke után befejezetté válik, minden bizonnyal távolabb vitte a debreceni scholát az egyetemi typustól. Mert itt a scholarisok elvesztett önkormányzatát nem váltotta fel a facultasok autonómiája. Külön szervezett facultasok itt egész a 19-ik század végéig nem alakultak. Az egyetemeken a facultasok által birt jogok nagy részét gyakorolták ugyan itt is a professzorok, azonban csak egy testületbe foglalva, élükön a tetszésük szerint, szakra való tekintet nélkül választott rectorral, aki itt mindazokat a feladatokat is végezte, amelyek az egyetemeken a dékánokra várnak.

Különben is a 18-ik század végéig csak két facultásról lehetett volna szó. Orvosi tudományt — ami egyébiránt Nagyszombatban is csak 1769-ben kap facultast — itt nem tanítottak. A jogtanítás is csak a 19-ik század elején indul meg. Addig tehát csak az artes liberales, vagyis — későbbi nevén — a philo-sophia, meg a theologia facultasa alakulhatott volna meg. Ami azonban e két szakon akár a tananyagot, akár a tanítás módját illeti, nem különbözött a debreceni schola az egyetemektől. Tanszabadság nem volt ugyan, amint nem volt az egyetemeken sem, ám az akkori idők s különösen a magyar viszonyok szerint komoly s nagyértékű tudományos munka folyt a debreceni iskolában.

Egyetemi fokot a debreceni kollégium nem adhatott, de a maga szegénysége szerinti módon diákjait mégis promoveálta. A publicus praeceptorul alkalmazás, meg az úgynevezett akadémiai promotiókra vagyis kisebb iskolák rectorására kibocsátás, olyanféle kitüntetés volt, mint az egyetemeken a baccalariusi fok elnyerése, amelyhez még abban is hasonlít, hogy szintén előkészítője a doctoratus megszerzésének, amennyiben az ilyen promotioban részesülő alkalmat nyer és kötelezettséget vállal külföldi egyetem látogatására, ahol a doctori fokot elérheti. Ezek az itthon már pályavégzett, sőt gyakorlatilag is működött, meglelt korú, komoly emberek külföldön is becsületet szereztek az Alma Maternek, amit a tanároknak alkalma volt büszkén jelenteni. Ezúton és a külföldi egyetemeken doctorrá lett kiváló tanárok révén a kollégiumnak — ha nem is volt része az egyetemek nemzetközi tekintélyében — oly sok összeköttetése és tisztes híre-neve volt a külföldi egyetemeken, aminő a latin nyelv összekapcsoló uralmának megszűntére következő időkben aligha volt magyar főiskolának. Annál inkább természetes, hogy a tanulmányoknak a debreceni főiskolán elvégzése — ha formális minősítést a lelkészi pályán kívül egyébre nem is adott — a magasabb tudományos képzettség elismerését országszerte biztosította.

A tanárok száma kisebb volt, mint az egykorú egyetemeken, akár csak a nagyszombatban is, de szinte azt mondhatnók, a mennyiséget a minőség pótolta. Általában kiváló tudósok, köztük nem egy, kinek — mint Arany Sárváryról mondja — nem fért a híre Debrecenbe, sőt már nevének keskeny volt a hon. Olyan férfiak, akik minden bizonnyal valamely egyetem díszeként tündökölnék, ha nem születnek magyar reformátusoknak. Elég a Maróthy, Hatvani, Sinay, Buday, Pécely, Kerekes száz esztendőök múltán is országszerte tisztelt nevére hivatkozni.

Mindeneket összefoglalva, a legsikerültebbnek kell mondanunk azt a képet, amelyet a debreceni és vele együtt a sárospataki kollégiumokról a Mária Terézia korára vonatkozóan Fináczy ad (A magyarországi közoktatás története I. 209.): Az egyetemek nemzetközi kiváltságai és jogai nélkül igazi református egyetemek, a szellemi hatáskörnek rendkívüli nagyságával, az ország jelentékeny területeire kiható befolyással, — anyaiskolák, amelyeknek méhéből az ősi szellemtől ihletett nemzedékek megszámlálhatatlan tagjai rajzottak ki országszerte.

Ime hát már a 18-ik században mondhatni csak egy lépés választotta el a debreceni kollégiumot attól, hogy egyetem legyen. Ám ezt az egy lépést lehetetlen volt megtenni. Akadály volt az iskola szigorúan református egyházfelekezeli jellege. Mert hiába voltak az egyetemek általában egyházi eredetű és jellegű iskolák, s viszont hiába volt biztosítva a magyarországi protestánsok részére már száz esztendőök óta a vallásszabadság, olyan időben, amikor még a protestáns vallás akadálya volt annak, hogy valaki magyar egyetemen bármelyik facultas doctorává lehessen, arra, hogy protestáns egyetemi rangra emeltessék, gondolni sem lehetett.

(Folytatjuk.)

A lelki gondozásról.

Irta és felolvasta a máramarosugocsai ref. egyházmegye lelkészertekezetében **Bihari Lajos** egyházm. főjegyző.

Nagytiszteletű lelkészertekezet! Kedves barátaim! A folyó évi májusi egyházkerületi közgyűlés — amint azt mindnyájan tudjátok, — egy nagyon súlyos terhet — szeretem hinni, hogy édes terhet, gyönyörűséges igát — rakott vállainkra, midőn a közgyűlési jegyzőkönyv 35. száma alatt a lelki gondozás teljesítésére szabályrendeletet alkotott és annak 1-ső §-ában kimondotta, hogy „az egyházi I. t.-c. a) pontjának rendelkezése alá nem eső egyházközségek is kötelesek parókhialis kört szervezni“. Ez azt jelenti, kedves barátaim, hogy most már mi mindnyájan kötelesek vagyunk egyházunkban a parókhialis kört és tanácsot megalkotni és annak keretében és segítségével a lelki gondozást szervezeten és az eddiginél intenzívebb módon gyakorolni és gyakoroltatni.

Lehetetlen, hogy lelki örömmel ne üdvözljük ezt a szabályrendeletet, melyet véleményem szerint a közszükség, egyházaink jól felfogott érdeke és az Isten országa utáni forró vágy teremtett.

Bizonyára tudnánk még mostan is vitatkozni azon kérdés fölött, hogy vajjon helyes-e a lelki gondozást normatívumok, szabályrendeleti §-ok szerint gyakorolni, vagy pedig — mint eddig volt, — rá kell azt bízni továbbra is minden egyes lelkész pastoralis prudentiájára: ez a vita azonban már időntúli és céltalan lenne, kedves barátaim, mert ezt a kérdést a zsinat és egyházkerület bölcsessége eldöntötte már és nekünk e döntés előtt meg kell hajolnunk és minél behatóbban arról gondolkoznunk, hogy miképen tudnánk a mi viszonyaink között legmegfelelőbb módon teljesíteni a szabályrendelet által reánk rótt rendkívül nagy kötelességeket.

Hogy a lelki gondozásnak az eddiginél szélesebb keretben való gyakorlására a mi kis egyházainkban is föltétlen szükség van, az — azt hiszem — mindnyájunk előtt világos. Mert örömmel olvassuk ugyan a legközelebb megjelent esperesi jelentésben is, hogy „templomaink különösen a nagy ünnepeken teljesen megtelnek buzgó, ájtatos hivekkel, e tekintetben panaszra nincs okunk“; örömmel olvassuk, hogy „úrvacsorával a múlt évben 29,121-en éltek; nazarénusok, felekezetenküliek nincsenek; az egyházi szertartásokat senki sem mellőzte; vadházasságok és viszálykodó házaspárok elenyészően csekély számban vannak; közülünk más egyházba csak 7-en tértek ki; az adakozások főösszege 13,626 korona volt stb., stb.“: mindezek azonban együttvéve sem bizonyítják azt, hogy a mi szénánk teljesen rendben van és nálunk több lelki gondozásra nincs szükség. Mert hát azt kérdezem: van-e egyházmegyénkben olyan gyülekezet, amely elmondhatná magáról az apostol szavait, hogy ő „él nem a testnek bölcsessége, hanem a léleknek bölcsessége szerint?“ Van-e olyan egyház, amelyben az embernek és az Istennek egysége a Jézus Krisztusban a Szentlélek által valósággá lett? Van-e olyan egyház, amelyben a kálvinista nép a templomon kívül is mindenkor érzi az örökkévaló Isten közel-

létét és szemben a testtel és ennek földhöz bilincselő vágyódásaival, szemben a világgal és ennek bűnre csábító ingereivel mindig csak azt nézi: mi akarata van az erős Istennek? Van-e olyan egyház, amelyben az egyháztalagok apostoli bátorsággal harcolni tudnak az ellenséges világgal és reformátori szent meggyőződéssel nemcsak áldozni és küzdeni, hanem szenvedni és meghalni is készek igaz vallásukért? Van-e olyan egyház, melyben nincsenek éhezők, fázók, szűkölködők, mert az ő hittestvéreik megszegik kenyéröket az éhezőknek, ruhát adnak a ruhátalannak, segítik az árvát, az özvegyet, a csapással sújtottat? Egy szóval: van-e olyan egyház, amelyben a vallás nem tan, hanem élet; nem betű, mely megöl, hanem lélek, amely megelevenít?

De nem prédikálok előttek, kedves barátaim! Annyival inkább nem, mert erős meggyőződésem szerint a prédikálás távolról sem elég, hogy ilyen egyházakat teremtsünk. Én csak konstatalem, hogy ilyen egyházunk nincs! Ha nincs, akkor mindent meg kell tennünk, hogy minél több legyen, hogy mind ilyen legyen!

Egyházmegyénk nagyérdemű gondnoka csak nem régen mondá, — rajtam kívül talán mások is hallották, — hogy „ő már kezd elkedvetlenedni, mert a magyar kálvinista egyház hova-tovább megszűnik népegyház lenni és ezzel elveszíti eredeti jellegét és rendeltetését“.

Ha nem is írom alá teljes egészében ezt a rólunk mondott súlyos bírálatot; ha nem nézem is ilyen sötét szemüvegen magyar református egyházunk jelenét és jövőjét: kénytelen vagyok elismerni, hogy egyházainknak és lelkészeinknek a népre való hatása ma már korántsem oly erős, mint a múltban, csak nem régen is volt; kénytelen vagyok elismerni, hogy ha nem vesztettük ki el teljes egészében befolyásunkat azokra, akik reformátusoknak mondják magukat, de nagyon sokat vesztettünk abból. Még nem is oly régen a vallás, a templom, az iskola, a lelkész, a tanító irányították a kálvinista magyar nép érzelmeit, gondolatait, cselekedeteit, magaviseletét, ezek voltak neki „minden mindenkben“. Ma már — fájdalom, — nem így van a dolog. Híveink lelkében a fő mozgató erő ma már nem a vallás és annak igazsága, hanem a kor romboló materializmusa, rideg önzése, téves úton járó, gonoszul vezetett, lelket emésztő szocializmusa, a testnek bölcsessége. Ezek ragadták ki kezünkből a gyeplőt, ezekkel akarja a nép meggyógyítani politikai, erkölcsi, társadalmi, családi és személyes nyomorúságait ahelyett, hogy az egyetlen biztos orvossággal: az evangéliummal kezelné magát, mely „Istennek hatalma minden hívőnek üdvösségére“. Nem szakít ugyan a nép a vallással, de nem is tartja azt nélkülözhetetlenül fontos lelki szükségnek, tápláló lelki eledelnek, mennyei kenyérnek és éltető víznek. Az egyháztalagok közül az úgynevezett műveltek túlnyomó része már templomba se jár, nem énekel, nem imádkozik, úrvacsorát nem vesz, ami pedig a köznépet illeti, az ha részt vesz is a vallás szertartásaiban, nem lelki szükségből, hanem megszokásból, talán az Isten büntetésétől való félelemből teszi.

Summa summarum: élő hitet, öntudatos vallássságot, az egyént, a családot, a társadalmat, az

intézményeket teljesen átható keresztyén életet gyülekezeteinkben hiába keresünk.

Sokan egyedül minket, lelkészeket okolnak e miatt. Azt mondják, hogy ha képzetebbek, lelkiismeretesebbek és buzgóbbak lettünk volna, nem jutottunk volna ennyire. Azt mondják, hogy ha megértettük volna az idők jeleit, számoltunk volna a megváltozott körülményekkel, figyelemmel kísértük volna az ólalkodó ellenségeket és az evangéliom teljes fegyverzetével szállottunk volna szembe azokkal; ha nem pusztán prédikáltunk, kereszteltünk, temettünk, eskettünk és adminisztráltunk volna: ma is lenne pezsgő egyházi életünk.

Nem akarok most e súlyos vádnak megcáfolásába bocsátkozni, sőt ellenkezőleg elismerem, hogy az nem egészen igaztalan. Egy azonban kétségtelenül bizonyos, az t. i., hogy a hiba nemcsak mi bennünk van. Hiába teljesítettük volna mi kifogástalanul a lelki gondozás körében reánk háramló köteleességeket, nem lettünk volna képesek a valláserkölcsei pusztulás processusát megállítani, mert nem voltak e nagy munkában segítő társaink. Az egyetemes papság bibliai elvénél fogva ugyanis a lelki gondozásban nemcsak a lelkészeknek, hanem a világiaknak is részt kell venniük. Belátta ezt a zsinat és az egyházkerület bölcsessége is, midőn a lelkigondozásról szóló törvényt és szabályrendeletet megalkotta és annak keretében a lelkész vezetése alatt a világiaknak is nagy munkát adott.

Mit cselekedjünk hát, atyámfiai, férfiak? Ne habozzunk egy pillanatra sem, hanem mihelyt haza megyünk, kezdjük el a 35—1913. számú egyházkerületi szabályrendelet végrehajtását.

Mindenekelőtt tartsunk presbyteri gyűlést és magyarázzuk meg ott, hogy a parókiális kör szervezése és a parókiális tanács megalakítása elodázhatatlan kötelességünk. Miután pedig egyházmegyénkben egyetlen egyház sincs, melyben a lelkek száma 3000-et meghalad: határoztassuk el, hogy egyházunk egy parókiális kört képez és abban a parókiális tanács tagjai lesznek: a lelkész, a tanítók, a gondnokok, az egyházfi, a presbyterek és annyi egyháztag, amennyi a presbyterek száma. A szabályrendelet 4-ik §-a azt mondja ugyan, hogy az egyházközségi közgyűlés tagjai mindannyian tagjai legyenek a parókiális tanácsnak, de ennek teljesítése véleményem szerint a mi egyházmegyénkben absurdum. Nálunk ugyanis az egyházközségi közgyűlés képviselőleg szervezve sehol sincs és az I-ső t.-c. 23. §-a szerint „annak tagjai mindenütt az egyházközség összes választásra jogosult tagjai“. Ilyen nagy tömeg emberrel (Salánkon több, mint 300-al) alkotni meg a parókiális tanácsot, egyenlő volna a nagy fontosságú ügy sikerének kockáztatásával. Kizártnak tartom ugyanis, hogy ennyi ember olyan szeretettel, egyetértéssel és békességgel végezhesse dolgát, amilyen ehhez az egyházépítő munkához föltétlenül szükséges. Én azt hiszem, hogy a szabályrendelet intentiona ellen semmit se vétünk, ha a presbiterium a mi kérésünk szerint az egyháztagok közül csak a jelölőket választja meg a parókiális tanács tagjaiként.

A presbiteri gyűlés határozatainak jogerőre emelése után hívjuk össze és alakítsuk meg elnökletünk alatt a parókiális tanácsot. Válasszuk meg annak

jegyzőjét és pénztárnokát, kössük a szívére minden tanácstagnak, hogy neki ezután kötelessége lesz a lelki gondozás körében az általunk kijelölt teendőkben segédkezni és eljárásának eredményéről jelentést tenni. És hogy a tanácstagoknak ez a segédkezése ne csak papíron legyen meg, hanem valóságban is, bizzunk rá minden tanácstagra annyi családot, amennyi a gyülekezetből egyre-egyre esik; tegyük kötelességévé, hogy ezen gondjaira bízott családokat olykor-olykor látogassa meg és azoknak szellemi és anyagi állapotáról, ügyeiről és bajairól sürgős esetekben azonnal, egyébként pedig hónapoként egyszer a lelkésznek tegyen jelentést. Ezen jelentésekből mindig tudni fogjuk, kedves barátaim, hogy melyik egyháztagot kell magunknak is fölkeresnünk; melyiknek van különösen szüksége arra, hogy házához vigyük a mennyei manna: az evangéliomot, hogy beszéljünk vele, hogy segítsünk rajta. Nekem mindig az volt a meggyőződése, hogy a cura pastoralis alfáját és ómegáját az képezi, hogy a lelkész ismerje gyülekezetét; találkozzék az egyháztaggal — nagyokkal és kicsinyekkel — minél gyakrabban; beszéljen velük a lelkész lakon, az iskolában, az utcán, házaikban, a mezőn, a hegyen, a községházánál, a szövetkezetben... mindenütt, ahol lehetséges és mindannyiszor, valahányszor csak ideje engedi.

Ha a parókiális tanács megalakítása megtörtént és a hívek látogatásának mikéntjére nézve a tanácstagokkal megállapodásra jutottunk, gondoskodnunk kell a többi teendő teljesítéséről is. Ezek a teendők a szabályrendelet 7. §-ában pontonként elősoroltatnak ugyan, de bizonytalannal nem azért, hogy azonnal mindent megcsináljunk. Minden kezdet nehéz és félé, hogy ha egyszerre mindent akarunk, semmit sem fogunk teljesíthetni. Ha valahol, itt egészen indokolt a „lassan siess, tovább érsz“ elve és a jól átgondolt fokozatosság. Azt tanácslom tehát, hogy a szabályrendeletben felsorolt teendők közül minden lelkészársam egyelőre csak annyiba kezdjen, amennyiről — gyülekezetének ez idő szerinti körülményeit figyelembe véve, — bizonyosan tudja, hogy sikeresen el is végezheti.

Gyermek-istenítiszteletek tartása, vasárnapi iskola, vallásos iratok terjesztése, úgy gondolom, hogy minden egyházban azonnal lehetséges. Hogy hónapoként egyszer összegyűjtsük a templomba az iskolás gyermekeket és ott velük értelműkhöz mért istenítiszteletet tartsunk; hogy vasárnapoként az istenítiszteletet megelőzőleg a tanítók a gyermekeket az iskolában énekléssel, imádkozással, bibliaolvasással, bibliai történetek, valláserkölcsei igazságok magyarázásával foglalkoztassák és úgy vezessék a templomba, vagy ha hideg van, úgy bocsássák haza; hogy a vallásos iratokat az eddigénél fokozottabb mértékben terjesszük s ha nem lehet pénzért, ingyen is eljuttassuk a családok asztalára: mindez — azt hiszem — semmi nagyobb akadályba nem ütközik, sőt nem lesz nehéz az sem, ha téli estéken olykor-olykor vallásos felolvasásokat tartunk vagy tartatunk a tanító vagy más egyháztag által is.

Későbbi teendőkül jelölöm meg az ifjúsági egyesület, a nőegylet, az olvasó-egylet, az énekkar megalakítását. Hogy ezekben miképen járjunk el, feleslegesnek tartom tanácsot adni. Hiszen az egyházkerület némely egyházaiban már működő ilyen egy-

letek alapszabályai szerint a helyi viszonyokhoz képest minden lelkészársam megtalálhatja a módját ezen egyházépítő egyletek alakításának. Itt csak azt kívánom nyomatékkal hangsúlyozni, hogy bármelyik egyesületet alakítsuk is meg, hozzuk azt szerves összeköttetésbe a lelki gondozást teljesíteni köteles parókh. tanáccsal, ez legyen annak felettes hatóság, felsőbb fóruma, melynek élén mi, lelkészek szabjuk meg azon egyesület működési irányát. Ha ez így lesz, mindenik egyesület gyönyörűen munkálhatja a nagy célt: az egyházi élet megújítását, az ifjaknak és felnőtteknek vallásos nevelését, erkölcstelen, korszmázó élettől visszatartását, a hegyeket mozgató hitnek fölébresztését, erősítését, a szegényeken, a betegeken, az özvegyeken, az árvákon, a sorsüldözötteken, a csapás által sújtottakon könyörülő és segítő szeretetnek gyakorlását, egyszóval az embereknek Krisztushoz vezetését.

Ami a szabályrendeletben részletesen elősorolt többi teendőket illeti, azokat eddig is teljesítettük már. Én csak azt óhajtom, hogy ezután fokozottabb gonddal teljesítsük. Csak egy van ezek között, ami eddig nem volt szokásban minálunk. Ez pedig nem más, mint a házasságra lépni szándékozó egyháztagoknak tanításban való részesítése. Próbáljuk meg ezt is! Emlékezem, hogy káplán koromban Kunhegyesen, Kisújszálláson, Tiszaföldváron és a heves-nagykunsági egyházmegye más egyházaiban is szokásban volt, hogy a jegyesek az esküvő előtti napon bejöttek a lelkési hivatalba úgynevezett cenzurára. A cenzurán természetesen nem annyira a jegyesek feleltek, hanem inkább a lelkész tartott nekik a vallás-erkölcsi legfontosabb igazságokból rövid előadást, szívökre kötven, hogy ha boldogok akarnak lenni házaseletemben, vallásukhoz, egyházukhoz törhetetlenül ragaszkodjanak és az „egy szükséges dologról“ soha el ne felejtkezzenek. Hogy ennek a szokásnak további gyakorlása vagy életbe léptetése nemcsak szerintem, hanem az egyházkerület szerint is kívánatos: világos onnan, hogy a lelki gondozás teendői közzé az m) pontban ez is felvétellett.

Még csak arról kell valamit szólanom, ami a szabályrendeletben bennünket arra hív, hogy ha valaki mellőzi az egyházi szertartások igénybe vételét, a gyermekek oktatásáról, konfirmálásáról való gondoskodást, vagy ha valaki át akar térni más felekezethez vagy reversálist ad stb., stb.: akkor intézkedjünk és intézkedésünkről a parókhialis tanácsnak tegyünk jelentést. Hogy ez az intézkedés miben álljon, azt a szabályrendelet egy szóval sem említi, tehát egészen ránk bizza. Véleményem szerint azonban ez az intézkedés semmi más nem lehet, mint hogy az ilyen megtévelyedett embereket előbb magunkhoz, azután a parókhialis tanács elébe hivatjuk és velök szemben az Isten ígéjének minden fegyverét felhasználjuk, hogy őket a jó útra térítsük.

Ime, nagytiszteletű lelkészértekezlet, ezekben óhajtottam a lelki gondozásról szóló szabályrendeletet röviden ismertetni és megjelölni az utat, amelyen azt minden nagyobb nehézség nélkül, ha nem is egyszerre, de fokozatosan teljesíthetjük. Nem kívánja tőlünk a szabályrendelet a magukat „élő keresztyéneknek“ nevezőeknek a magyar semperamentummal, sőt sokszor hitelveinkkel is ellenkező, szemforgató pietismusát, hanem csak azt kívánja, amit a békésbánáti egyházmegye új esperese: Futó Zoltán székfoglalójá-

ban megkapó tömörséggel ekép fejezett ki: „Életet sürgetek a gyülekezetben!... Észméljünk! Nem elég állani a templomban, szószékben, az öröm és gyász helyein ékes szónoklatokkal; nem elég az anyagiak rendje, a törvény §-ainak gépies végrehajtása; nem elég megtartani a folyton szaporodó hivatalos utasításokat, kitölteni a sok, a nagy bekívánt rovatozott ivateket! Mindez magában csak betű, ami öl, Lélek az, amely megelevenít... A lelkésznek magában kell első sorban élnie, az ő lelkének kell átjárni az övéit, hogy életet költessen gyülekezetében“.

Álljunk tehát munkába, kedves szolgatársaim! Az Urért, az Ő szent ügyéért, Isten országáért tegyünk meg mindent, ami csak kitelik gyöngye erőnktől... Ne féljete, munkánk nem lesz hiábavaló, az eredmény bizonyos, mert „amit erőnkkel véghez nem vihetünk, az Úr kegyelme megteszi helyettünk“.

Önbiztosítás.

Vagy ha úgy jobb, mondhatjuk belkörü tűzkár-biztosításnak is. Rég meleg érdeklődéssel szemlélem azt a törekvést, mely a felsőszabolcsi egyházmegyéből indult meg s melynek célja az, hogy a gazdag részvénytársulatok által eddig zsebrerakott keserves filléreinket, amelyekből ezek gyűlnek össze, tartsuk meg magunknak, mert hiszen nagyobb szükségünk van nekünk azokra, mint az igazgatósági tag uraknak és a részvényeseknek. Valóban restelhetjük a világ előtt éheltelenségünket, mely miatt szépen kiénekelik a szegény egyházak elég üres fiókjából a biztosítási díjakat. Aztán mézes madzagul visszaadnak a biztos jövedelemből valamicskét, a többit szépen az intézet használja fel. No, nem mondom, hogy nem jogosan, hiszen önként szerződünk velök, tehát a szerződés kötelez az átadására. Pedig a velünk szerződéses viszonyban álló intézetnek egyéb tekintetben is hajt valamicskét a malmára, ha egy népes egyházkerület épületeit tűzkár elleni biztosításra magának megnyerheti. Üzlet ez! még pedig szép üzlet! mely a hólabda rendszere szerint az érintkezések folytán újabb meg újabb nexusokat von magával az intézet körébe.

Azonban — ha csakugyan döntenem kellene — meg kell állapítanom azt, hogy idáig még sem az egyes egyházak s azoknak vezetői, sem általában véve az érdeklődők, az egyházi és iskolai hatóságok nincsenek abban a helyzetben, hogy a belkörü tűzkár-biztosítás létesítése érdekében olyan és annyi adatot láthattak volna egybecsoportosítva, hogy azoknak az alapján ide vagy oda nyugodt lélekkel dönthetnének. Már akárki, aki a dologgal foglalkozott, aki talán hivatali szolgálatánál fogva is ambicionálhatná magát reá, vegye magának azt a fáradságot, hogy láttasson velünk tiszta képet. Jól tudom én azt, hogy az ilyen számítás feltevésén, valószínűségen épül, de azt is tudom, hogy ha nem elégszik meg 5—6 év tapasztalataival, hanem annál visszább is betekint a múltba: olyan kalkulust csinálhat, mely senkit meg nem csalhat. A múltnak a gondos adatait szedje hát össze valaki és akkor látni fogja, hogy mit várhat a jövőtől. Megnyugtató jelenség, hogy a kérdésnek jelentőséges lökést adott az a felhívás, mely egyházkerületünk valamennyi egyházától próbaképen be-

vallási íveket kért. Ismerjük mindnyájan mi lelkészek szoros, lelkiismereti kötelességünknek, hogy a rovatókat pontosan kitöltsük. Ha a beküldött adatok gondos feldolgozás alá kerülnek: le lehet vonni a konzekvenciát vagy jobbra, vagy balra. Én ugyan láthatlanba is azt hiszem, hogy a legszebb perspektíva fog a szemlélő előtt kialakulni s nem lesz oka senkinek a hiábavaló aggodalmaskodásra. Nagyon szívesen könnyítenék én magam is a számítási munkák terhén, ha arra alkalmam volna. De mi falusi papok még az adatokhoz sem jutunk könnyen. Megpróbáltam némely dolgot az egyházkerületi jegyzőkönyvekből kihámozni, de fájdalom, némely évről nagyon csonkán, fogyatékosan vannak közölve az egyházkerületi jegyzőkönyvekben a tűzkárbiztosítási adatok. Aztán mi anélkül is úgy el vagyunk foglalva a magunk bajával ebben a keserves árvizes pusztulásban, hogy a tűzre gondolni se tudunk. Különbösen is ott van az egyházkerületileg megbízott külön küldöttség. Ott van abban különösen a felsőszabolcsi egyházmegye esperese, aki az ilyen természetű ügyben nemcsak tájékozott, de egyszersmind olyan buzgó hajlamú is, hogy nem fogja a fáradságot sajnálni, hanem dolgozni, küzdeni fog mindaddig, míg kedvence eszméje, a tiszántúli református egyházkerület belkörü tűzkárbiztosítási intézménye valóra válik. Aztán tanúsítsunk mi is több érdeklődést a nagy kérdés iránt s én hiszem, hogy vezető férfiaink lelkes támogatása mellett az 1915-ik év január hava első napján életbe lesz léptetve a mi belkörü biztosításunk. Faxit Deus!

F. K.

A máramaros-ugocsai egyházmegye lelkészértekezlete.

Augusztus 28-án volt a máramarosi és ugocsai lelkészek tiszáninneni részének értekezlete, melyre teljes számban jöttek el az illetékes kartársak.

Az értekezletet megelőzőleg a nagyszőlősi református templomban gyűltünk istenitiszletre, amelyen Bede László máramarosszigeti lelkész Haggeus 2. r. 4. v. alapján predikált. Igazi prófétai ihlettel beszélt, buzdítva a kartársakat az erős Istenbe vetett hittel és kitartással való munkára, mert egyedül ez hozza meg az igaz becülését a ref. pap palástjának.

E lelket fölemelő beszéd hatása alatt gyűltünk össze a vármegyeház tanácstermében értekezletre. Biki Ferenc esperes elnökünk tanulságos beszéddel nyitotta meg az ülést. „A református lelkész lelki világáról“ beszélt mélyen járó gondolatokkal és a nála megszokott éles látású tapasztalatokból merített filozófiával. A mindnyájunknak, — kik itt a végeken, a vakhít szinte bevehetetlen várában vagyunk, — annyira szükséges szabadvizsgálódással párosult józan, de valóban mély hit által megszentelt lelki világ vagy kincseire mutatott reá, mint amelyeket tulajdonaink kell tenni.

A gyűlés tagjai lelkesen ünnepelték a derék elnöknek, kinek indítványára ezután egyhangú lelkesedéssel határozta el az értekezlet, hogy az országos egyesület gondviselészerű elnökének: dr. Baltazár Dezső fölszabolcsi püspök úrnak táviratot küld, melyben szeretetteljes üdvözlés mellett, kéri lemondásának visszavonására.

Ezután a tárgysorozatra tértünk. Első volt a 48:XX. kérdőív kitöltésének tárgyalása. Az új korszakot jelentő ügy felett való tárgyalás méltó volt a tárgy fontosságához. Beható viták után meg is állapodott az értekezlet az egyöntetű eljárás módzataiban.

A vitákból azonban egy határozottan veszélyes, az ügynek sokat ártható hiánya tűnt ki a kérdőívnek. T. i.: hogy a kérdések nem eléggé szabatosak, precizek. És bizony elgondolhatjuk ezek után, milyen lesz reájuk a felelet. Csodálkozunk, hogy amikor minden jelentéktelen dologhoz a főmagasságú központ (?) utasításokat ad, ez egyházunk jövőjét igazán a lét és nem lét kérdéseivel érintő üggyhöz, a 48:XX. kérdőívhez nem látta szükségesnek a részletes utasítás adását §

Igy pl. mit csinál majd a legtöbb kartárs a 24. kérdéssel? (Lásd! ez sapienti sat!) A mi értekezletünk abban állapodott meg, hogy veszi az összes évi szükségletek összegét, mint kamatot s az ennek megfelelő 10% tőke lenne a szükségell összeg, de hogy a „természetszerű fejlődés igényeihez“ megfelelő legyen, a fent megállapított tőke 20%-át még hozzáadjuk és ezt kérjük.

De vajjon helyes úton járunk-e? ¹

Majd a parókhialis tanács szabályrendeletének tárgyalására tért át értekezletünk. (35—1913. egyházker. kgy.) Bihari Lajos salánki lelkészársunk értekezett elsőben felette, szép gonddal és tapasztalatból készített írásában. A kérdés természetesen hosszas vitát provokált, abban ugyan mindenki egyet értett: hogy tenni kell! Bár így is lenne! Mert amilyen égetően sürgős a 48:XX. megoldása, ép olyan a modern világ emberei lelki szükségének kielégítése is! Ennek eleget tenni becsületbeli kötelessége minden hív pásztornak, mert hiszen míg amott várva-várt javakkal, itt már meglévő, lelke legjavával kell mindenkinnek a harcba mennie. S a harcba menők ne feledjék, hogy bár a világ s így az eszköz, a harcra más, de a Krisztus egy!

A vita után előadó megkapta a megérdemelt köszönetet.

Beszéltünk még a konfirmáció tartásának idejéről, melyet az egyházmegyénkben divó az a rossz szokás tett szükségessé, hogy a pünköstkor konfirmált ifjak nem akarják többé ismerni ez időtől az iskolát. Ezt is megoldottuk. Záróvizsgálatkor legyen a konfirmáció és kommunió.

A prédikáló Bede Lászlónak is köszönetét fejezték ki az értekezlet, az elnökség éltetésével véget ért.

Utána barátságos és jó magyaros (?), de kevés fogású (minek sok? volt lelki táplálék elég) közebed volt, honnan esperesünk kedves hajlékába mentünk és szíves búcsúzó után... haza a pátriába!

Még csak egyet! Ez értekezletet megelőző héten volt ugyanezen egyházmegye tiszántúli lelkészeinek értekezlete, — ősi szokás szerint. De legyen ez a szokás bármilyen ősi, ép oly célszerűtlen, mert miért e kis egyházmegyét így szétdarabolni? a kartársi együttérzést ezzel is lazítani? a szeretetteljes gyakori érintkezést megakadályozni? Azért, mert...? Senki sem tudja okát adni!

Legyünk hát egyek ebben is!

P—y S—r.

¹ Kivánatos volna, ha némi vita indulna ez igen fontos kérdés felett. Szerk.

KÜLÖNFÉLÉK.

— **Évnyitás a kollégiumban.** Ha igaz, hogy jövőre már az egyetemi éra következik, úgy ez volt a sok százados híres felekezeti főiskola utolsó alkalmá, amelyen a különböző tanszakok, mint felekezeti intézet együtt kezdhették az iskolai esztendőt s mint testvérek együtt indulhattak el az új iskolai év megnyitására. Az ilyen pillanatok hatását még a legridegebb emberek is megérik, annyival inkább azok, akiknek ez iskola és ez a vén kollégium annyira szívükhöz nőtt s most midőn az utolsó évnyitás ideje érkezett, akkor lehetett látni, hogy többen voltunk ilyenek, mint ahogy előre gondolni is mertük volna. Az esemény történelmi fontossága, meghatottság általános volta nyert kifejezést abban is, hogy ez alkalomra a debreceni nagytemplom színültig megtelt. Nemcsak diákokkal, pedig az is magyaráz valamit, (különösen az akadémiai hallgatók tömören beült padjai,) hanem városi közönséggel. A polgármesteren kívül ott volt csaknem az egész városi tanács (máskor a hivatalos képviselőkön kívül alig jött el valaki ebből a hajdan oly nagy szerepet játszott testületből); a debreceni lelkészi kar tagjai közül pedig négyen ültek a papi székekben. Ez se mindennapi eset Debrecenben. De leginkább feltűnt a szülék és nagyszámú városi közönség sorában a katonaság, amely máskor nem is volt képviselve. Hogy a kerületi elnökség, püspök, főgondnok megjelenésükkel súlyt adtak az ünnepélynek, azt természetesnek kell találni. Azt is, hogy az egyesült tanárkarok élükön a rektor professzorral, a dékánokkal csaknem hiánytalanul bevonultak és elfoglalták a szószékkel szemben lévő padokat. Új dolog volt végül az, hogy az istentiszteletet nem az iskola lelkésze végezte (nt. Csiky Lajost betegsége gátolta ebben), hanem az újonnan elválasztott s hivatalát csak ez évben elfoglalt Kiss Ferenc a belmissziói tanszék tanára. Nagy figyelemmel s áhitattal hallgatták szép imádságát, melynek utána a hivatottak, de a közönségből is sokan a díszterembe mentek átál Kun Béla doktornak, az egyetem ez évi rektorának székfoglaló és tanév megnyitó beszédét meghallgatni. És ezt a beszédet érdekes is volt meghallgatni, az első részét is, amelyet lapunk élén közlünk, de a szokásos allocutiót is, melyben az iskolát tartó hatóságokhoz szólott nagy közvetlenséggel s mégnagyobb hatással s mely az elnökségnek, a debreceni egyháznak és Debrecen város képviselőinek választát váltotta ki. Főtiszteletű püspök úr arról beszélt, hogy az új fejlődés és átalakulás az ősi kollégium megkoronázása és a régi múlt apotheosisa. Nem összezsugorodott vérszegény intéz-

ményt, hanem erőtől duzzadó, szépen fejlődő hatalmas alkotást adunk átál s az ősi falak se maradnak üresen. A nemzetnevelés nagy munkáját fogjuk végezni abban. Éljen zárta be a szép szavakat, reménység, fényes jövő szívárványa kelt a búsongó lelkeken. Ime, így indultunk el a debreceni kollégium utolsó iskolai esztendejére.

— **Vallástanári vizsga.** Az új rendtartás értelmében rendszeresített vallástanári vizsgára ketten jelentkeztek (szeptember 9. és 10-re) az öt egyházkerület fiatal lelkészei közül. Máté Miklós és Juhász Albert. Az első a pataki iskola növendéke, a másik a mi tanítványunk volt. Mind a ketten megkapták az oklevelet, megállották becsületesen azt a se hús, se hal vizsgálatot, melynek nem felel meg sem kellő előkészítés (a vizsga tárgyai csak részben vagy egyáltalán nem adatnak elő a theológián), és amelyre alkalmas könyvek és kompendiumok sincsenek. Ilyeneket a főtiszteletű konventnek íratni kellene. De kellene még más is. Vagy rendszeres vallástanári pedagógium vagy legalább e célra évenként rendszeresített tanfolyam, mely rendes lelkészi továbbképzővel is szolgálhatna. A szünetidőben ilyen tanfolyamot akár többet is lehetne és kellene rendezni. Meg volna hozzá a mód és alkalom. A szép internatusok elláthatnák az atyákat és atyafiakat, a behívott előadók elláthatnák a tárgyakat. Most pedig készül magának ki-ki. Midőn a két új kollégának szerencsét kívánunk, bátorságot vettünk ezeket itt őszintén elmondani.

— **Hajdu Zsigmond gyásza.** Részvételt vettük a következő gyászlevelet: Alulírottak a sokszoros megpróbáltatás súlya alatt összetört szívvel, de a gondot viselő Isten akaratán való béketűrő lélekkel és megnyugvással tudatjuk a szélesen kiterjedő rokonság nevében is, hogy a feledhetetlen kedves leány, a szeretett testvér, sógornő és unoka: Hajdu Ilonka okleveles tanítónő 21 éves korában, hosszan tartó szenvedés után, folyó hó 6-án, délelőtt 10 óraker csendesesen meghalt. Temetése Magos-utca 18. számú házunktól folyó szeptember hó 8-án, d. e. 11 óraker leend. Ezen végtisztességtételre az ismerősöket, jó barátokat bánatos szívvel meghívjuk. Debrecen, 1913 szeptember 6. Hajdu Zsigmond lelkész, püspöki titkár, mint apa. Hajdu László máv. fogalmazó, felesége Rajczi Annuska, özv. Szentpétery Józsefné Hajdu Boriska, Hajdu Péter, Hajdu Sándor mint testvérek. Özv. Osváth Pálné mint nagyanya.

— **Lelkésziktatás.** A püspökladányi református hívek ma egy hete iktatták be állásába új lelkészüket, Kállay Sándort. A beiktatáson részt vettek: Szabó Lajos egyházmegyei esperes, Kovács Gyula alispán, egyházmegyei gondnok, Ercsey Gyula főszolgabíró, a beiktatott lelkész kiterjedt családja. A püspökladányi református templom szüknek bizonyult a megjelent több ezernyi hívek befogadására. A templomban megjelentek a különböző felekezetek, hatóságok és társadalmi intézmények képviselői, a községi előljáróság élén dr. Péterfy főjegyzővel és Káray

főbíróval, a presbitérium s tantestület összes tagjai. Szabó Lajos esperes mutatta be a gyülekezetnek az ifjú lelkészt, ki ezután székfoglaló egyházi beszédét megtartotta. A szónoki lendülettel előadott szónoklatot a közönség mély megilletődéssel fogadta. Ezután Szabó Lajos esperes iktatta be hivatalába Kállayt, tőle megszokott s a szíveket és lelkeket magával ragadó remek beszéd kíséretében; majd áldást adott az egész gyülekezetre. Istenisztelet után a leányiskola növendékei virágot hintettek az új lelkész útjára s azok nevében Karacs Eszter mondott gyermeki szíve igaz melegségével néhány meghatott szót Kállay lelkészhez, aki hasonló melegséggel felelt. Majd a községi előljáróság üdvözlét fogadta az új lelkész. Az üdvözlő beszédet dr. Péterfy főjegyző mondotta. A presbitériumi ülést Szabó Lajos esperes nyitotta meg. Itt a presbitérium részéről Káray Sámuel főbíró, a tanítótestület részéről pedig Jánossy Antal igazgató-tanító biztosították az új lelkészt támogatásukról. Kállay Sándor tetszéssel fogadott szavakkal válaszolt. Délben a lelkészlakon volt családi ebéd, tisztán csak a vidéki vendégek tiszteletére, este pedig a városi vendéglőben és olvasó-körökben voltak bankettek, melyeken nagy szeretettel ünnepelték Kállay Sándort.

— **Toronygombfeltétel ünnepély.** A jánki református egyház újonnan épült toronygombjának feltételére istenisztelettel egybekapcsolt díszes ünnepélyt s ennek végeztével az iskola udvarán, kényelmes helyiségben, az új torony költségeinek fedezésére zártkörű táncvigalmat rendez folyó évi szeptember hó 14-én. Belépti-díj a táncmulatságra személyenként 1 korona, családjegy 4 személyre 3 korona. Az ünnepély kezdete délután 2 óra, a táncmulatság pedig esti 6 órakor kezdődik.

— **Uj theologiai magántanár.** Folyó hó 5-én nagy, magas képesítést adó vizsga tartatott a sárospataki főiskola vallás- és egyháztudományi karán. Ekkor tette le Révész Imre kolozsvári theologiai tanár a magántanári vizsgát a legfényesebb eredménnyel s utána megtartotta az V-ik számú tanteremben próba-előadását, mellyel teljes mértékben kiérdemelte a hallgatóság elismerését. A tudós, fiatal magántanár Révész Kálmán esperes és főiskolai gondnoknak fia és a nagy, néhai Révész Imre, volt debreceni híres lelkipásztornak unokája, akit és akinek nagyérdemű apját ez örvendetes alkalomból mi is örömmel köszöntünk.

— **A próba-bevallási ívek.** Az 569—912. szám alatt kelt egyházkerületi végzésből kifolyólag a belkörü tűzkárbiztosítási kérdés előkészítése céljából próba-bevallási ívek mentek szét az egyházkerület minden egyházához. Az ívek naponként nagy számmal érkeznek vissza kitöltve. Azonban a rovatok kitöltése több helyen nem sikerült. Felsoroljuk a téves

bejegyzéseket azért, hogy a még ezután betöltendő ívek kiállítása körül ezek a tévedések ki legyenek kerülhetők. Nem lehet reális az értékbevallás, ha az a Foncièrenél történt lejáráó biztosítási ciklus bevallását követi, mert hiszen az anyag és munkabér ma sokkal drágább, az eléghető épület újraépítése sokkal többbe kerül, mint tíz évvel ezelőtt. Annálfogva az értékelés körül erre múlhatatlanul tekintettel kell lenni. A fedélzetten kívül biztosítani kívánt éghető részek ott vezetendők, sorozandók be az íven, ahol a fedélzet bevezettetett. Nem helyes tehát a bevalló ív végén külön csoportba választani a fedélzetten kívül eső részeket, falazatot, ajtókat és ablakokat, mert nem lehet megtalálni, hogy melyik osztályba sorozott tételhez tartozik. Tehát egy épület biztosítási adatai egymás után megszakítás nélkül irandók be Egy helyről úgy küldetett be az ív, hogy az I. osztály a) csoportjába tartozó rovatba beiratott a fedél minéműsége és az érték a II. osztály a) rovatába vezetett be. Be kellett volna az értéket az I. a) rovatba írni, mert akár palával, akár cseréppel, akár bádoggal legyen fedve az épület: annak értéke mind az I. a) rovatba jön. A fedél minéműségét sem kell részletezni. elég, ha a megfelelő osztály rovatába jön az érték. Egy helyen a templom (harangok) 1000 koronára van becsülve, de a jegyzet-rovatba az van beírva, hogy „elbontva”. Hogyan értsük itt a bevallást? Mit biztosít az egyház? Egy helyről a nád-tetőzet, zsindey-tetőzet, zsindeyvel fedett harangláb, nádfedelű parochia értéke mind az I. osztály a) csoportjába van bevezetve. Szét kellett volna szedni az osztályok és alosztályok szerint. A sertésól, fászkamara, magtár gazdasági melléképület, annálfogva nem az I. osztályba való. Egyik egyház a tornyot és templomot is a II-ik osztályba jegyezte. A másik a kisólat, nagy ólat is mind az I. osztályba írta be. Szóval bizony nagyon téves ívek érkeztek be eddig. Felénél több téves. Így igen nagy munka lesz az adatok feldolgozása. Arra kéri azért a nt. lelkész urakat az egyházkerületi pénztári hivatal, hogy méltóztassanak figyelmesen megismerkedni a rovatok természetével, hiszen a lehető legegyszerűbbek, természetesen s könnyen megérthetők ezek a rovatok. Az összegezés is mellőzendő. Hogy a kihúzások, igazítások ki legyenek kerülhetők, célszerű impurumban dolgozni ki előbb az egészet s úgy vezetni be a hiba nélküli adatokat.

— **Egy időszerű indítvány.** A debreceni egyházmegye f. hó 23-án tartandó közgyűlésén értesülésünk szerint következő indítvány terjesztetik elő s tárgyalatik: „Nagyiszteletű Egyházmegyei Közgyűlés! A Főtiszteletű egyházkerület 569—1912. sz. határozatával bizottságot küldött ki a belkörü tűzbiztosítás kérdésének tanulmányozására, előkészítésére. A kérdés eldöntése közvetlenül s nem kis mértékben

Hatóságilag engedélyezett végeladás.

A rossz viszonyok miatt

GLÜCK EDE cipő, kalap és férfidivat üzlete teljesen feloszlik.

GLÜCK EDE Piac-utca 22. szám Debreceni Első Takarékpénztár palotájában.

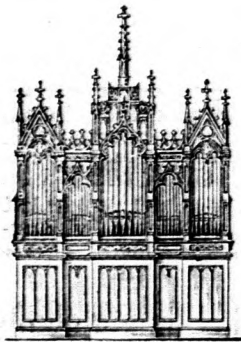
Férfi, női és gyermek cipők, kalap, fehérenemű és mindennemű férfi divat **minden elfogadható áron** kiárusítatnak. — Üzlet és kirakat berendezések, ugyszintén villany-lüszterek eladók. ****

érdeklő egyházkerületünk egyetemét. Arról van szó, hogy az erdélyi testvéregyházkerület által már életbe léptetett szép anyagi hasznát hajtó önbiztosítás eszméjét kerületünk ismét koporsóba zárja-e s ekként továbbra is csak a maga hasznát kereső tűzkár-biztosító-intézet adózó zsellerei legyenek egyházaink, vagy nem. A közelebből szétküldött „Bevallási iv” adatai alapján készülő bizottsági munkálat fölött őszi egyh.-ker. közgyűlésünk fog tanácskozni. Én nem kéllem, hogy az adatok az eszme megvalósítását fogják javallani. Ám jelek tünedeznek föl, melyek az eszme ellen irányuló törekvést is mutatják. Azért — bár egyházmegyénk 66—1913. sz. határozatával már tudatta a főtiszteletű egyházkerületet, hogy szükségesnek, halaszthatatlannak tartja, föltétlenül óhajtja a belkörü tűzbiztosítás létesítését — bátorodom kérni a nagytiszteletű egyházmegyei közgyűlést, méltóztassék ez óhaját nyomatékosan megismételni. Ennélfogva indítványozom: „mondja ki a nagytiszteletű egyházmegyei közgyűlés, hogy: tekintettel a belkörü tűzbiztosítás nyilvánvaló hasznos, üdvös voltára, tekintettel arra, hogy a testvér erdélyi egyházkerület aránylag nagyon csekély költséggel már életbe léptette a maga kebelében s szedi is már annak szép gyümölcseit s ezuton is gyűjti tisztos anyagi erejét magasztos céljainak istápolására, nyomatékosan óhajtja, hogy tisztántúli kerületünk is megvalósítsa azt s utasítja a főtiszteletű egyházkerületi közgyűlésre menő képviselőit, hogy ez ügy tárgyalásánál a megvalósítás mellett foglaljanak állást; a Főtiszteletű egyházkerületi közgyűlést pedig tisztelettel kérje, hogy az eszmét elaludni semmiképp ne engedje. A magam részéről óhajtottam volna, hogy egyházmegyénk ez állásfoglalása csatlakozás kérés végett közöltessék a testvér egyházmegyékkel, erre azonban már nincs idő. Az indítvány nagyon is időszerű, a tárgy nem kicsiny fontosságú kerületünk anyagi érdekét tekintve. Méltó arra, hogy valamennyi egyházmegyénk megszívlelje s ez indítvány értelmében leendő amagartartásra utasítsa kerületi gyűlésre jövő képviselőit. (Beküldetett.)

— **Megszívlelendő szavak.** A brassói evangélikus magyar egyházmegye nem rég tartotta 45-ik közgyűlését, amely alkalommal *Molnár* Viktor esperes, felügyelő, nyugalmazott államtitkár beszédet mondott. Azt fejtegette, hogy az egyház csak úgy felelhet meg hazafias földadatainak, ha oly hazai kérdésekkel foglalkozik, amelyek az egyetemes zsinat és a református egyházzal való együttműködést előbbre viszi. Majd így folytatta: „Őszinte fájdalommal kell konsta-

tálnom, hogy hazai protestáns egyházunk belső és külső élete pangásnak indult. Tekintélye és helyzete nemcsak hogy nem kielégítő, de mintha már megindult volna a tehetetlenség lejtőjén. A jövőbelátásnak és a nagy akarásoknak mai korszakában az egyazon vallás kapcsolata által adott és a modern társadalmi szervezkedésben rejlő erőtevényezőket nem tudjuk egyházunk javára fölhasználni, kulturintézményeinkkel pedig nem foglaljuk el a hajdani domináló helyzetet. De ha ki is tudunk békülni e helyzet beismérlésével, mert a hazai közműveltség általános haladását örömmel látjuk, azt mégis be kell ismernünk, hogy alkotó kedvünk és képességünk hanyatlott vagy legalább is szünetel. Milyen más példát nyújt nekünk a katolikus egyház, amely nemcsak a hitélet és vallásosság emelésére fordít napjainkban kiváló gondot, hanem az öntudatos társadalmi, gazdasági és kulturális szervezkedés terén is bámulatosan öntudatos tevékenységet és életrealizációt fejt ki. Nem gyengeségre mutat-e az, hogy az 1848. évi 20. törvénycikk óta több, mint egy félszázad telt el és még mindig nem volt módunkban gondoskodni arról, hogy a törvény szelleme és törvényhozói akarata politikai közéletünkben és állami berendezkedésünk minden vonatkozásában érvényesüljön? Meg kell keresni az erőket és eszközöket, amelyek a protestantizmus fölvirágzásához visznek és szorosabb szellemi érintkezésbe hozzák az egész protestantizmust”. Mindenképen megszívlelendő beszéd, mely nekünk is szól.

— **Az oratóriumi naponkénti isteniszteletek ünnepélyes megnyitása.** Szeptember 10-én, este nyitotta meg az internátusi ifjak részére tartandó oratóriumi isteniszteletek sorát a fáradhatatlanul munkás vezetőség. Imádságot mondott Kiss Ferenc theológiai tanár. Közvetlen s Isten jóságára iránti hálával teljes imádságában az Úr áldó kegyelmét kéri az új intézménynek, az akadémiai internátusnak fentmaradására, az ifjaknak és vezetőiknek lelki és testi fejlődésére, vallás-erkölcsi élet folytatására. E megragadó s mély hatást tevő imádságot követte az alkalmi beszéd, melyet főtiszteletű püspök úr, dr. Baltazár Dezső tartott. Beszédében rámutatott az ifjúságnak egy betegségére, a kételkedésre. A kételkedés még nem bűn, de ha az ifjú élet folyamának központja, vezetője lesz, hiba. Bizonyos fokig szükséges az, hogy mások önző céljainak, alattomos lerveinek eszközül ne legyenek, hogy bizonyos, rájuk károsnak tetsző esetekben ki ne szolgáltassák magukat. Eddig a fokig a kételkedés olyan, mint a gyávaság nélküli félelem, melyre vonatkozólag az Úr hívei előtt ott lebeg a szent parancs: „Félelemmel és rette-

Alulirottak a legmélyebb tisztelettel bátorodunk a Nagytiszteletű lelkész és kántortanítóurakat értesíteni, hogy a pécsi Angster S. és Fia, orgona- és harmonium-készítő cégtől megválva, ismét Egerbe, önálló működésre tértünk vissza. Ajánlkozunk a legújabb légnyomatu pneumatikus esőrendszer szerint épült orgonák készítésére. Mindenemü orgonák átalakítását, javítást és hangolását mérsékelt árban és lelkiismeretes pontossággal teljesítünk. Orgonák jókarban tartását az ország bármely részében elvállaljuk. Teljes tisztelettel

Cseh István és Fia
orgona- és harmonium-készítők
Egerben,
Kovács János-utca
19. szám, saját ház.

gésse munkáljátok idvességeket". Azért óvják magukat az ifjak az ezen pontot meghaladó kételkedéstől, legyenek erőt azon, hogy szent félelemmel, hittől táplált kitartással gyarapítsák tudományukat, valósítsák meg győzelmesen kitűzött céljukat s adják át magukat most közelebből a távol maradt alma mater ölelő karjai helyett az itt megtalált alma mater szerető gondjába, hű kebelére. Ez igazán atyai szeretettől sugott buzdítás, jóakarató tanácsadó beszéd után az internátus szabályainak ismertetése következett, mely után dr. Mitrovics Gyula internátusi igazgató hangsúlyozottan kijelentette, hogy az internátusban minden gond az ifjúság lelki-tesli egészségének fejlesztésére fordítatik. Az ifjúság ezt örömmel vette s az udvarias és népszerű igazgatót megéljenezte.

— **A debreceni református leánygimnázium.** Az új intézmény, dacára a közbejött akadályoknak, nagy erővel indul és nagy jövőt ígér. Tanítványai már a múlt év végén is jelentkeztek, amikor még csak névben és óhajításban volt jelen. Most már vezető tanára is meg van, a rokonszenves, tudós Rábóld Gusztávnak, a Kálvin-fordítónak a személynében, aki a görög-latin tanszéket fogja ellátni s aki már működését megkezdte. A többi órákat is középiskolai képzettségű tanárok fogják ellátni. Szerencsét kívánunk minden részre.

— **A székelyudvarhelyi református kollégium.** A székelyudvarhelyi református kollégium új épületét tegnap avatták föl fényes ünnepek keretében. A kétszáz éves iskola fél millió korona költséggel épült új hajlékának fölavató ünnepén egész Erdély protestáns közönsége képviselve volt s megjelent valamennyi helyi iskola, felekezet és hivatal testületileg. A fölavatást díszes közönség jelenlétében Kenessey Béla püspök végezte. Az évmegnyitó beszédet Gönczi Lajos igazgató mondta, míg az építés történetét Szabó András tanár ismertette. Az ünnepen a közoktatási kormányt Ugron János főispán képviselte, akinek üdvözlő szavai után Kálmán János tanügyi előadó az igazgatótanács, Péter Mózes a sepsiszentgyörgyi igazgató a társintézetek, Karácsony Endre a Magyar Építőegyesület, Ravasz László theol. tanár pedig a volt növendékek nevében üdvözlötték az intézet elöljáróságát. Fülöp Áron alkalmi ódájának

elszavalása után a közönség megtekintette az új épületet. Délben díszbéd volt. Este sikerült egyházi estét rendeztek az intézeti tanárok, amelyen Kenessey püspök mondott alkalmi beszédet.

— A „**Vasárnapi Ujság**“ szeptember 7-iki száma szövegben és illusztrációkban egyaránt dús tartalommal jelent meg. Lakatos László eredeti és *Grazia Deledda* fordított regényeinek folytatólagos közlése mellett elbeszélést is közöl Szemere Györgytől. Költeményt Koroda Páltól. Érdekes közleményeket találunk még e számban a Nagy Lajos király korabeli nagyszombati emlékekről, a tengeralatti fényképezésről, a római ghettóról, a magyarországi földrendésekről, stb. s a rendes heti rovatok: Irodalom és művészet, sakkjáték, stb. — A „**Vasárnapi Ujság**“ előfizetési ára negyedévre *öt korona*, a „**Világkrónika**“-val együtt *hat korona*. Megrendelhető a „**Vasárnapi Ujság**“ kiadóhivatalában (Budapest, IV., Egyetemutca 4. sz.). Ugyanitt megrendelhető a „**Képes Néplap**“, a legolcsóbb ujság a magyar nép számára félévre *két korona 40 fillér*.

— **Orgonarendelés.** Füzérkajata (Abauj-Torna megyei) református hitközség a temploma részére egy 6 változatu új orgonát rendelt Országh Sándor és fia orgona- és harmonium gyáros cégnél. Az orgona ára a hívek adakozásából került ki, ami nagyon is elismerésre méltó cselekedet, a mostani nehéz megélhetési viszonyok között és dicséri a lelkész buzgalmát. A mű október hó 10-én, nagy ünnepség keretében fog használatba vétetni.

Felelős szerkesztő: FERENCZY GYULA Dr.

Munkatársak: Soltész Elemér, dr. Veress István.

Pályázat

a szatmári református egyházmegyében porcsalmi református egyház orgonista-kántortanítói állására. Javadalom: 1. Kézpénz az egyházi pénztárból 800 korona. 2. Tandíjváltás 180 korona. 3. 31,466 □-öl szántóföld, bérlők 900 koronát fizetnek most érte. 4. Négy méteröl kemény tűzifa udvarára szállítva. 5.

Harmonium, Hegedűk, Tárogatók

és a többi hangszereket általánosan elismerve legjobban szállít

Magyarország legnagyobb hangszergyára, Stowasser J.

csász. és kir. udvari szállító, színházak, zeneakadémiák, iskolák és a hadseregszállítója, a RÁKÓCZITÁROGATÓ feltalálója,

BUDAPEST

II. LÁNCID-UTCA 5. SZÁM.
GYÁR: ÖNTŐHÁZ-UTCA 3. SZ.

AAAAAAAAAAAAAAAAAAAA

Regi hangszerek vétele és becserélése. oooo

ÁRJELEZÉK minden egyes hangszerről külön küldetik.

Lakás melléképületekkel, udvar, zöldséges és gyümölcsös kerttel. 6. Predikációs temetés 2, énekszós 1 korona. Jegyzet. Az összes földek mindennemű adóját egyház fizeti. — Kötelesség: A III—VI. vegyes osztályú növendékek s ismétlősök tanítása. Kanonikus órákon lelkész akadályoztatása esetén kathedrai szolgálat. Egyházi jegyzőség viselése. Énekkar vezetése. Pályázati határidő szept. 25. Csak okmányokkal kellően felszerelt jó hangú okleveles orgonista-kántorok pályázhatnak. Állás azonnal elfoglalandó. Vasut, távirda, postaállomás helyben.

Porcsalma, 1913 szept. 9.

Adorján Zoltán,
ref. lelkész.

Pályázat.

A hajduszováti egyháztanács — hadkötelezettség folytán — helyettes tanítót keres 1913 okt. 1-től 1914 okt. 1-ig. Fizetés 800 kor. és 100 kor. lakpénz. Kötelesség: az I-ső leányosztály vezetése. Pályázhatnak oklevéllel nem bírók is. Kérvények f. szept. 22-ig a református lelkészi hivatalhoz küldendők. Állomás október 1-én elfoglalandó.

Pályázat.

A kántorjánosi-i és nyírkilódi református egyház pályázatot hirdet helyettes tanítói állásra 1913 szept. 27-től 1914 szept. 1-ig. Fizetése 800, azaz Nyolcszáz korona, lakás s egy ölf. Pályázhatnak református tanítók és tanítónők szept. 23-ig.

Kántorjánosi, 1913 szept. 6.

Gönczy József,
református lelkész.

Pályázat.

A tiszaderzsi református egyház pályázatot hirdet helyettes leánytanítói állásra ez iskolai évre.

Javadalma: 600 kor. egyháztól, 400 kor. tandíjkárpótlás államtól, lakás kerttel. Kötelessége: I—VI. leány-osztályok vezetése, ismétlő leányok tanítása az egyh.-ker. tanterv szerint és akadályoztatás esetén kántor helyettesítése.

Pályázhatnak nő tanítók is. Javadalma: 400 kor. egyháztól, 400 kor. tandíjkárpótlás államtól, lakás kerttel. Kötelessége I—VI. leányosztály vezetése, ismétlő leányok tanítása.

Állás azonnal elfoglalandó.

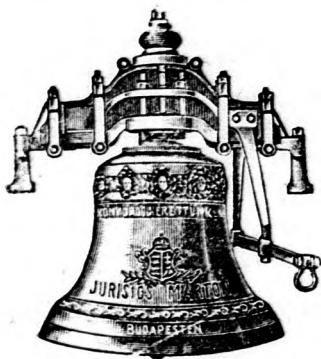
Okleveles tanítók, vagy tanítónők pályázataikat szept. 22-ig a református lelkészi hivatalhoz küldjék.

Pályázat.

A gyulavári-i református egyház nyugdíjazás folytán megüresedett egyik orgonista-kántortanítói állására a következő javadalommal s feltételekkel pályázatot hirdetek.

Javadalma:

1. Természetben adott tisztességes lakás, megfelelő melléképületekkel s konyhakerttel.
2. $\frac{1}{4}$ telek szántóföld; 6 hold legelő illetmény; 2 vékás kenderföld; 169 □-öl szőlőföld haszonélvezete, melyeknek adóját az egyház fizeti.
3. Kézpénz: tandíj, termény s egyéb járandóságok címén az egyház pénztárából negyedévi előleges részletekben 879 korona 48 fillér s a reá eső törvényes stóla-díjak.

Juristics Márton

fuvó-, szerszám-, harangöntőde- és felszerelő gyár
Budapest, VI. ker. Rózsa; utca 51/53 szám.

Szállítok tiszta tömör érees hangú harangokat, Pozdech-féle forgatható öntöttvas koronával szerelve. Elvállalom kikopott esapoknak, esapágyaknak javítását. Készítek, fuvókat, kovács-tűzhelyeket, emelő-esigafejeket, láncos és esaváros esigákat, furógépeket, ülőt, satut, s minden e szakba vágó munkát. Mindennemű gépmunkát készítek rajz vagy méret után. Jutányos árak, pontos és tisztességes kiszolgálás. Árjegyzék ingyen és bérmentve.

A Nagytiszteletű lelkész urak és a n. é. uri közönség b. figyelmét felhívom 20 éves törv. bejegyzett ..

FÉRFI SZABÓ

cégemre (üzletemre), melyben a leg-elegánsabb angol és magyar divatu uri ruhákat, papi palástokat és fővegeket, sikkos vasuti és katonai egyenruhákat készítek.

Tartalékos tiszték, tisztjelöltek és egyéves önkéntesek teljesen előírás szerint lesznek felszerelve.

++ Teljes tisztelettel ++

Prelovsky András
papi, egyenruha és uri szabó
Debrecen, Kossuth-u. 4.

Tintner J. E.

kaucsuk- és fémbélyegző-gyár és véső műintézete Budapest IV. Kigyó-tér 5 sz.

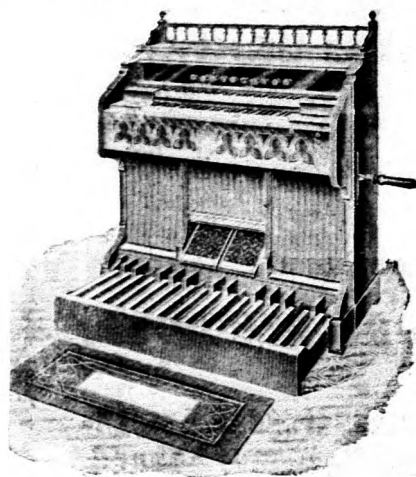
Készít mindennemű címtáblákat zománcból, sárga- és vörösrézről, horgany és rézöntvényből raktáron tart számozó és keletjelző bélyegzőket. Zománc táblákat mindennemű felirattal. Zománc és vésett számokat. Pleh chablanokat bélyegző, vánkosokat és bélyegző festéket, ugyszintén kimosható ru-hajelző tintát fehérműek jelzésére. :: :: :: ::

BUTOR

részletre és készpénzért igen jutányos árban kapható **Kovács Mihály** butorrak-tárában **Budapest, VII., Óvoda-u. 44.** (Garay-tér sarok). E lapra hivatkozók 10 százalék árengedményben részesülnek.

HARMONIUM és ZONGORA.

Mielőtt harmoniumot vásárolna, ne mulassza

el a mi FŐÁR-JEGYZÉKÜN-KET kérni.

Az országban a legnagyobb választék elvámolt elsőrendű amerikai, németországi és belföldi gyártmányokban kedvező részletfizetési feltételek mellett is.

Képviselők

kerestetnek.

Kerber és Berleth

Budapest,

VII., Wesselényi-u. 53. sz.

Egyházak,

iskolák, hivatalok, takarékpénztárak és magánfelek részére

gummi- és réz-

bélyegzőket

gyorsan és olcsón készít

ELSŐ DEBRECENI BÉLYEGZŐGYÁR

Simonffy-u. 5. — Telefon 653.

NYOMTATVÁNYOKAT

SAKSZERŰ ÉS IZLÉSES KIVITELBEN SZÁLLIT.

HERCZEG HENRIK KÖNYV- ÉS MŰNYOMDA VÁLLALATA

DEBRECZEN, SIMONFFY-UTCZA 5.